

та інтеракційних умінь майбутнього вчителя. Студенти мають не лише відтворювати ІМ, а й спонтанно продукувати її, одночасно керуючи аудиторним дискусією.

Метою цієї статті є комплексний теоретичний огляд психолінгвістичних, когнітивних та педагогічних механізмів, пов'язаних зі здатністю продукувати вільне, коректне та структурно складне усне мовлення англійською мовою як іноземною. Хоча продуктивна компетентність охоплює як усне, так і письмове продукування, аналітичну увагу зосереджено на усному мовленні через його безпосередню роль у керуванні аудиторною взаємодією. Розглядаючи проблему крізь призму прикладної лінгвістики, когнітивної психології та методики навчання мов, стаття наголошує на специфічних вимогах до майбутніх педагогів.

Головна мета дослідження полягає в описі когнітивної архітектури продукування мовлення, аналізі афективних та інтеракційних бар'єрів і поясненні того, як структуровані колаборативні механізми можуть сприяти формуванню професійної педагогічної компетентності.

Методи. У дослідженні використано наративний теоретичний огляд, концептуальне моделювання та міждисциплінарний синтез із залученням психолінгвістики, когнітивної психології, теорії мовного оцінювання та соціокультурної педагогіки для з'ясування механізмів продукування іноземного мовлення й професійної педагогічної комунікації.

Результати. Головний аргумент статті полягає в тому, що англійську продуктивну компетентність майбутнього вчителя доцільно концептуалізувати як складний дворівневий конструкт, що охоплює

когнітивне опрацювання мовлення, структурні мовні ресурси, інтеракційний контроль і педагогічне моделювання. У дослідженні описано вимоги до етапу формування мовлення та розглянуто пов'язане з тривожністю мовчання як бар'єр продуктивної участі.

Проаналізовано, як гіпотеза продукування може сприяти помічанню мовних прогалин, перевірці гіпотез і метамовній рефлексії. Іншим важливим аспектом є запропоноване поєднання проектно-орієнтованого колаборативного навчання (ПОКН) зі спіральною моделлю мовленнєвого розвитку. Теоретичний аналіз дає підстави припустити, що цілеспрямовані соціально опосередковані середовища можуть допомогти майбутнім учителям розвивати як особисте володіння мовою, так і професійне мовлення вчителя.

Перспективи подальших досліджень. Колаборативні підходи запропоновано розглядати як доповнення до інших форм навчання, а не як їх автоматичну заміну. Подальші емпіричні дослідження мають перевірити умови, за яких ПОКН підтримує продуктивну компетентність майбутніх учителів в університетських аудиторіях, а також валідизувати запропоновані критерії та профілі розвитку.

Ключові слова: продуктивна англійська компетентність; майбутні вчителі іноземної мови; когнітивне навантаження; гіпотеза продукування мовлення; комунікативно-когнітивна спіральна модель; проектно-орієнтоване колаборативне навчання; мовлення вчителя.

Одержано редакцією 04.08.2026
Прийнято до публікації 28.08.2026

 <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2026-3-92-97>

 <https://orcid.org/0000-0003-3275-9399>

ПАЛЬЧИКОВА Олександра

кандидатка педагогічних наук, доцентка, завідувачка кафедри англійської філології,
Криворізький державний педагогічний університет

 apalchykova@ukr.net

УДК [378.147:37.011.3-051:811.111]:159.942.5:811.111'243:[355.48(470+571):477](045)

РОЛЬ ЕМПАТІЇ У ФОРМУВАННІ ЕЛІТАРНОЇ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

У статті обґрунтовано необхідність розгляду емпатії як ключового психологічного чинника формування елітарної мовної особистості здобувачів освіти під час навчання англійської комунікації.

З'ясовано, що воєнні реалії, пов'язані з переживанням стресу, психологічних травм, вимушеним переміщенням і постійною загрозою безпеці, зумовлюють потребу в підготовці майбутнього вчителя англійської мови, здатного створювати психологічно безпечне освітнє середовище через урахування психоемоційного стану суб'єктів навчання, прояв співчуття, співпереживання, терпіння до їхніх індивідуальних освітніх потреб і темпу засвоєння навчального матеріалу.

Встановлено, що емпатія впливає на формування елітарної мовної особистості майбутнього вчителя англійської мови, здатної враховувати індивідуально-психологічні особливості суб'єкта навчання, прогнозувати його реакцію на почуте, усвідомити динаміку засвоєння навчального матеріалу задля добору комунікативних стратегій, необхідних для заохочення спілкування англійською мовою, а також надавати

підтримку у разі виникнення труднощів зі сприйняттям інформації чи тривожних станів під час відповіді.

Ключові слова: освіта в умовах війни; емпатія; лінгвістична емпатія; англійська мова; англійська комунікація; мовна особистість; елітарна мовна особистість; майбутні учителі англійської мови.

Постановка проблеми. Виклики воєнного часу, прискорені реформувальні та євроінтеграційні процеси, економічні, політичні, соціальні зрушення в Україні зумовили зміни в усіх галузях, зокрема й в освітній. Так, під час підготовки майбутніх учителів англійської мови особливу увагу слід приділяти психологічному аспекту формування їхньої мовної особистості, позаяк мова є не лише засобом передавання інформації, а й інструментом професійного мислення, емоційної підтримки особистості, формування довіри. У зв'язку з цим, емпатія є важливою умовою ефективного здійснення комунікації через прояв співчуття, піклування,

розуміння емоційного стану співрозмовника та сприяє формуванню патріотично налаштованої, свідомої, активної мовної особистості, що забезпечує створення та підтримання позиції національної єдності; ціннісного ставлення до державної та іноземної мов як маркера культурної та національної ідентичності.

Водночас майбутній учитель англійської мови як елітарна мовна особистість повинен уміти досягнути роль мови як інструмента трансляції почуттів і переживань особистості, демонструвати комунікативну чутливість, добирати мовні засоби, що забезпечують встановлення контакту зі здобувачами освіти, зокрема з тими, хто зазнав травмування через вибухи, руйнування, переселення, втрату близьких тощо. З огляду на це актуалізовано проблему з'ясування ролі емпатії у формуванні елітарної мовної особистості майбутнього вчителя англійської мови під час воєнного стану.

Мета статті – обґрунтування емпатії як психологічного чинника формування елітарної мовної особистості майбутнього вчителя англійської мови у процесі навчання англійської комунікації.

Методи дослідження. Досягнення мети уможливлено завдяки застосуванню теоретичних методів (аналіз літератури, синтез, індукція, дедукція), що забезпечують констатувannya сучасного стану порушеної проблеми та з'ясування ролі емпатії у формуванні елітарної мовної особистості фахівця у галузі іншомовної освіти.

Огляд результатів, дотичних до теми статті. Важливість урахування емпатії під час оволодіння іноземною мовою відображено в дослідженнях С. Йокоями, К. Йошимоти, Е. Калокерінос, Т. Канна, К. Колдуел-Харіс, С. Куно, Д. Ошими, А. Павленко, К. Ромеро-Ріваса, М. Станкович, Б. Хемфорс, Е. Шафер, де науковці з'ясовують вплив психічних властивостей особистості на засвоєння іншомовного матеріалу та аналізують вокабулярій і синтаксичні конструкції, в яких відображено процеси, що відбуваються в свідомості творця тексту.

Так, у розвідках А. Павленко (2012), К. Ромеро-Ріваса (2022), М. Станковича (2022) наголошено на залежності рівня емпатії від оброблення інформації першою чи другою мовами та вказано, що повідомлення першою (рідною) мовою викликають сильнішу емоційну реакцію ніж ті, що реалізовано другою. К. Колдуел-Харіс (2014) припускає, що це спричинено психологічним та емоційним дистанціюванням через проведення оцінювання інформації нерідною мовою. З огляду на сказане, така відстороненість сприяє більш об'єктивному міркуванню та меншій емоційній упередже-

ності, покращує емоційну регуляцію та дозволяє особистості уникнути імпульсивності під час оцінювання тієї чи тієї ситуації.

На взаємозв'язку рівня емпатії з полілінгвальною акцентовано в працях Е. Калокерінос (2019), що вбачає її прояв у здатності точно ідентифікувати, розрізнити та маркувати емоції. У розумінні науковця, білінгви / мультилінгви, на відміну від монолінгвів, використовують багатий вокабулярій, що позначає емоційний стан та дозволяє їм тонко усвідомлювати і виражати емоції; володіють різноманітними способами артикулювання емоцій, що уможливають опис як власних, так і чужих психічних процесів.

Як бачимо, емпатія є необхідною умовою формування мовної особистості, для якої пріоритетним є професійне, соціальне та особистісне самовизначення, уможливлене завдяки здатності успішно послугуватися власними психофізіологічними властивостями під час здійснення англійської комунікації. Водночас у наукових розвідках дещо обмежено розглянуто роль емпатії у формуванні елітарної мовної особистості під час підготовки майбутніх учителів англійської мови.

Результати дослідження. Розвиток особистості здобувачів ЗВО на першому (бакалаврському) рівні в межах різних курсів є нетотожним. Так, особливостями першого року навчання є високий рівень комфорізму; другого – інтенсивне опанування компетентностей у процесі напруженої навчальної діяльності та завершений процес адаптування до оточення; третього – зацікавленість у науковому пошуку як важливій умові поглиблення професійних якостей; зосередження на вивченні освітніх компонентів, необхідних для реалізації у професійній царині; четвертого – ознайомлення зі специфікою фаху та імплементації набутих компетентностей під час проходження практики (Яворовська та ін., 2013).

Відповідно, розвиток здобувачів освіти відбувається поетапно: на кожному курсі навчання домінують ті чи ті психічні пізнавальні процеси та рівні професійного самовизначення. Урахування цих вікових і психологічних закономірностей є важливою передумовою ефективної підготовки майбутніх учителів англійської мови, розвитку їхньої мовної особистості, англійської комунікативної компетентності та готовності до професійної діяльності.

Суттєвий вплив на формування психологічно цілісного образу мовної особистості здійснює О. Лавриненко. Науковець визначає поняття «профіль мовної особистості» – «специфічний тип функціонального співвідношення між когнітивним, мотиваційним

та емоційним компонентами мовної особистості, що зумовлено ступенем розвитку кожного з цих компонентів і визначає низку психологічних якостей мовної особистості» (Лавриненко, 2010, с. 2) та виокремлює такі профілі мовної особистості:

- когнітивний – уможливає демонстрування когнітивних здібностей, адекватної самооцінки та самоконтролю, проте зниженого рівня соціальної адаптивності. Психолог зазначає, що в межах комунікації вказаний профіль призводить до пасивності, замкненості та невпевненості під час спілкування;

- мотиваційний – формує задовільний рівень емоційної стійкості та впевненості в собі;

- емоційний – сприяє розвитку достатнього рівня товариськості, емоційної стійкості й власної переконаності в процесі контактування. Водночас, одним із негативних аспектів вказаного профілю є завищена самооцінка й підозрілість у процесі міжособистісної взаємодії;

- нейтральний – спрямований на збалансування усіх компонентів, що гармонізує рівні контролю емоцій, впевненості у власних силах, сміливості і дружелюбності під час соціальних контактів та дозволяє мовній особистості дотримуватися соціальних норм і завершувати розпочате.

З нашого погляду, урахування вказаних профілів необхідне для розкриття психологічних особливостей формування елітарної мовної особистості задля вчасного коригування тих чи тих аспектів, що впливають на засвоєння іншомовного матеріалу. Своєю чергою, емоційний профіль значною мірою впливає на ефективність міжособистісної взаємодії, оскільки здатність розуміти емоційний стан співрозмовника, співпереживати й адекватно реагувати на його потреби є важливою передумовою успішної комунікації, зокрема іншомовної. У зв'язку з цим, одним із ключових психологічних чинників, що впливає на розвиток лінгвістичних здібностей, є *емпатія* – усвідомлення емоційного стану, вчування в переживання іншого (Шагар, 2007); властивість суб'єкта емоційно відгукуватися на почуття та психічні стани навколишніх і ставити себе на місце іншого, осмислювати його думки, наміри, бажання (Побірченко, 2007); здатність розуміти та реагувати на унікальний емоційний досвід іншої людини (Lamm, Batson, Decety, 2007); співпереживання, спроба поставити себе на місце іншого; спроможність особистості до рефлексії відчуттів іншого (Гарькавець, 2021, с. 37).

Так, А. Баретт (2017) зазначає, що люди з розвинутою емпатією та емоційним інтелектом зазвичай вивчають більшу кількість

слів, що означають емоції та проживають насичений досвід, пов'язаний з внутрішніми переживаннями. Відповідно, вокабулярій білінгвів складається з більшої кількості емоційно забарвленої лексики, ніж словник монолінгвів. Крім цього, здатність до розпізнавання та співпереживання емоційному стану співрозмовника сприяє відтворенню значної кількості емоційних сценаріїв, що ґрунтуються на інформації, зафіксованій в мозку, яка відповідає певній емоційній ситуації. З огляду на це можна припустити, що білінгви та мультилінгви більш емоційно компетентні, оскільки їхня здатність перемикається між мовами, кодувати поняття з різних мов, слухати інформацію однією мовою, а обробляти іншою з одночасним перекладом, є кращою, ніж у одномовних.

На думку психолінгвістів (Esteve-Gibert et al., 2020), рівень емпатії особистості впливає на оброблення двозначного слова у разі, коли інтонація мовця – єдина підказка, використана для зняття неточності значення слова. Так, менш емпатичні люди не змінюють власну поведінку залежно від інтонаційних сигналів, тоді як високоемпатичні трансформують її. Крім того, суб'єкти з розвинутою емпатією здатні швидше обробляти інформацію для формування інтонаційно-сміслових асоціацій за наявності лексичної неоднозначності, тоді як менш емпатичні індивіди потребують лексичного роз'яснення. Відтак виявлено кореляцію між рівнем емпатії та опрацюванням інтонаційно-сміслових асоціацій: особи з нижчим рівнем емпатії не можуть виокремити неоднозначний референт на основі сприйнятої інформації, тоді як з вищим рівнем здатні сформувати чіткі асоціації згідно з інтонаційними сигналами, що вжито з двозначним словом.

У контексті іншомовної освіти емпатія є важливим інструментом формування елітарної мовної особистості, оскільки майбутній педагог через співпереживання здатен встановити довірливі взаємини з навколишніми, викликати прихильність у здобувачів, аби з'ясувати причини низького рівня успішності в навчанні та підвищити мотивацію до опанування мови. У межах розвитку професійних якостей, майбутній учитель англійської мови з розвинутою емпатією має виводити комунікативні наміри суб'єктів навчання з інтонаційних мовних сигналів, розглядати весь спектр альтернатив їхнього змістового наповнення перш ніж обрати відповідну реакцію на почуте. Крім того, високий рівень емпатії свідчить про здатність викладача вправно підтримувати розмову, позаяк він спроможний сприймати інформацію з позиції співроз-

мовника, розуміти емоційний стан і потреби суб'єктів навчання, надавати індивідуальну підтримку, створювати відчуття емоційного комфорту під час соціальної взаємодії.

Своєю чергою, ключовим психолінгвістичним чинником формування елітарної мовної особистості є *лінгвістична емпатія* – ототожнення мовця, що може різнитися за ступенем, з особою / предметом, що бере участь у події, описаній у реченні (Kuno, 1987, р. 206); явище, що відображає ступінь, до якого мовець приймає (або «вбирає») фізичний / психічний стан інших людей в той час, коли вони беруть участь у лінгвістично описаних подіях (Oshima, 2007, р. 10); здатність мовця визначати миттєвий і підсвідомий вибір позиції з-поміж доступних граматично чи лексично допустимих варіантів, що задовольняють умовам логічної або референтної синонімії (Kann, 2017); лінгвістичний вияв позиції мовця на зміст висловлення; його ставлення до референтів та ідентифікація з ними (Kann et.al., 2023). Відповідно, лінгвістична емпатія вказує, яким чином в мовній структурі відображено поведінку індивіда, його вибір вокабуляра і граматичних форм / конструкцій для вираження ставлення до людей і речей, зазначених у висловленні.

Погодимося з Т. Канном (2017), що лінгвістична емпатія враховує мовну структуру та індивідуальні психологічні особливості суб'єкта під час аналізування мовленнєвої поведінки задля виявлення його позиції щодо учасників ситуації, представлених у реченні. Своєю чергою, рівень лінгвістичної емпатії визначено тим, якою мірою мовець поділяє позицію одного з комунікантів. До прикладу, у реченні: *“Joe was hit by Katie”* (Джої постраждав від удару Кеті) простежено вищий рівень емпатії, ніж у висловленні: *“Katie hit Joe”* (Кеті вдарила Джої). Це свідчить про те, що емпатію реалізовано на мовному рівні через добір граматичних і лексичних засобів, що відображають ставлення мовця до співрозмовника чи певної ситуації.

У контексті іншомовної освіти врахування лінгвістичної емпатії дає змогу майбутньому вчителю англійської мови пояснити здобувачам ЗЗСО особливості репрезентації однієї й тієї самої ситуації з різних позицій, відображення в мовних одиницях соціальних ролей, емоційного стану й потреб співрозмовника, дистанції між комунікантами та ставлення мовця до адресата, а також вплив мовного вибору на сприйняття висловлювання. Відтак завдяки лінгвістичній емпатії уможливлено усвідомлення комунікативних намірів учасників мовленнєвої взаємодії, обґрунтування

опції мовної форми, зумовленої не лише граматичними нормами, а інтенцією, соціокультурним та емоційним контекстом.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, емпатія є важливим психологічним чинником формування елітарної мовної особистості майбутнього вчителя англійської мови, оскільки урахування емоцій, почуттів, переживань, інтенцій суб'єктів навчання, потенційних травмуючих і стресових ситуацій, в яких вони перебувають, забезпечує зниження психологічної напруги під час англомовної комунікації, створення психологічно безпечного простору, довірливих взаємин між викладачем і здобувачем освіти.

Важливе місце у професійній підготовці майбутнього вчителя англійської мови відведено лінгвістичній емпатії, що впливає на вибір мовних засобів і мовленнєвих стратегій педагога, адекватних психоемоційному стану суб'єктів навчання та необхідних для висловлення підтримки, співчуття, солідарності та заохочення до ініціювання англомовної комунікації.

Перспективи подальших розвідок пов'язані з дослідженням мотивації як психологічної умови формування елітарної мовної особистості майбутніх учителів англійської мови.

Список бібліографічних посилань

- Гарькавець, 2021 – Гарькавець, С.О. (2021). *Юридична психологія: словник-довідник*. Сєвєродонецьк: Вид-во СНУ ім. В. Даля. 152 с.
- Лавриненко, 2010 – Лавриненко, О.А. (2010). Профілі мовної особистості. *Психолінгвістика*, (6): 56–63.
- Лавриненко, 2011 – Лавриненко, О.А. (2011). *Структурно-функціональні особливості мовної особистості студентів*: автореф. дис. ... канд. психол. наук. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки. 19 с.
- Побірченко, 2007 – Побірченко, Н.А. (Ред.). (2007). *Психологічний словник* (В. В. Синявський & О. П. Сергєнкова, уклад.). Київ: Науковий світ. 338 с. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/5980/3/O_Serhieienkova_IL.pdf
- Шагар, 2007 – Шагар, В. (2007). *Сучасний тлумачний психологічний словник*. Харків: Прапор. 640 с.
- Яворовська та ін., 2013 – Яворовська, А.М., Каминшнікова, Р.Ф., Поліванова, О.Є., Яновська, С.Г., & Куделко, С.М. (уклад.). (2013). *Психологічні особливості студентського віку. На допомогу кураторам* (Вип. 3). Харків: Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна. 88 с.
- Barrett, 2017 – Barrett, L.F. (2017). *How emotions are made: The secret life of the brain*. Houghton Mifflin Harcourt. 447 p.
- Caldwell-Harris, 2014 – Caldwell-Harris, C.L. (2014). Emotionality differences between a native and foreign language: Theoretical implications. *Frontiers in Psychology*, 5: 1055. Doi: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2014.01055>
- Esteve-Gibert et al., 2020 – Esteve-Gibert, N., Schafer, A.J., Hemforth, B., Portes, C., Pozniak, C., & D'Imperio, M. (2020). Empathy influences how listeners interpret intonation and meaning when words are ambiguous. *Memory & Cognition*, 48: 566–580. Doi: <https://doi.org/10.3758/s13421-019-00990-w>

- Kalokerinos et al., 2019 – Kalokerinos, E.K., Erbas, Y., Ceulemans, E., & Kuppens, P. (2019). Differentiate to regulate: Low negative emotion differentiation is associated with ineffective use but not selection of emotion-regulation strategies. *Psychological Science*, 30(6): 863–879. Doi: <https://doi.org/10.1177/0956797619838763>
- Kann et al., 2023 – Kann, T., Berman, S., Cohen, M.S., Goldknopf, E., Gülser, M., Erlikhman, G., Trinh, K., Yokoyama, O.T., & Zaidel, E. (2023). Linguistic empathy: Behavioral measures, neurophysiological correlates, and correlation with psychological empathy. *Neuropsychologia*, 191: Article 108650. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.neuropsychologia.2023.108650>
- Kann, 2017 – Kann, T. (2017). *Measuring linguistic empathy: An experimental approach to connecting linguistic and social psychological notions of empathy* (Doctoral dissertation, University of California, Los Angeles). University of California, Los Angeles. URL: <https://escholarship.org/uc/item/3zt4r833>
- Kuno, 1987 – Kuno, S. (1987). *Functional syntax: Anaphora, discourse, and empathy*. The University of Chicago Press.
- Lamm, Batson, Decety, 2007 – Lamm, C., Batson, C. D., & Decety, J. (2007). The neural substrate of human empathy: Effects of perspective-taking and cognitive appraisal. *Journal of Cognitive Neuroscience*, 19(1): 42–58. Doi: <https://doi.org/10.1162/jocn.2007.19.1.42>
- Oshima, 2007 – Oshima, D. Y. (2007). Syntactic direction and obviation as empathy-based phenomena: A typological approach. *Linguistics*, 45(4): 1–39. Doi: <https://doi.org/10.1515/LING.2007.022>
- Pavlenko, 2012 – Pavlenko, A. (2012). Affective processing in bilingual speakers: Disembodied cognition? *International Journal of Psychology*, 47(6): 405–428. Doi: <https://doi.org/10.1080/00207594.2012.743665>
- Romero-Rivas, López-Benitez, Rodríguez-Cuadrado, 2022 – Romero-Rivas, C., López-Benitez, R., & Rodríguez-Cuadrado, S. (2022). Would you sacrifice yourself to save five lives? Processing a foreign language increases the odds of self-sacrifice in moral dilemmas. *Psychological Reports*, 125(1): 498–516. Doi: <https://doi.org/10.1177/0033294120967285>
- Stankovic, Biedermann, Hamamura, 2022 – Stankovic, M., Biedermann, B., & Hamamura, T. (2022). Not all bilinguals are the same: A meta-analysis of the moral foreign language effect. *Brain and Language*, 227, Article 105082. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.bandl.2022.105082>
- References**
- Harkavets, S. O. (2021). *Legal Psychology: A Reference Dictionary*. Severodonetsk: Publishing House of Volodymyr Dahl East Ukrainian National University. 152 p. [in Ukr.].
- Lavrynenko, O. L. (2010). *Profiles of the Linguistic Personality*. *Psycholinguistics*, (6): 56–63. [in Ukr.].
- Lavrynenko, O. L. (2011). *Structural and Functional Characteristics of Students' Linguistic Personality*: abstract of PhD dissertation in Psychology. Luts'k: Lesya Ukrainka Volyn National University. 19 p. [in Ukr.].
- Pobirchenko, N. A. (Ed.). (2007). *Psychological Dictionary*. In V.V. Syniavskyi & O.P. Serhiienkova (compilers). Kyiv: Naukovi Svit. 338 p. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/5980/3/O_Serhiienkova_IL.pdf [in Ukr.].
- Shahar, V. (2007). *Modern Explanatory Psychological Dictionary*. Kharkiv: Prapor. 640 p. [in Ukr.].
- Yavorovska, L. M., Kamyshnikova, R. F., Polivanova, O. Ye., Yanovska, S. H., & Kudelko, S. M. (Comps.). (2013). *Psychological characteristics of student age. A guide for curators* (Vol. 3). Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University. 88 p. [in Ukr.].
- Barrett, L. F. (2017). *How emotions are made: The secret life of the brain*. Houghton Mifflin Harcourt. 447 p.
- Caldwell-Harris, C. L. (2014). Emotionality differences between a native and foreign language: Theoretical implications. *Frontiers in Psychology*, 5: 1055. Doi: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2014.01055>
- Esteve-Gibert, N., Schafer, A. J., Hemforth, B., Portes, C., Pozniak, C., & D'Imperio, M. (2020). Empathy influences how listeners interpret intonation and meaning when words are ambiguous. *Memory & Cognition*, 48: 566–580. Doi: <https://doi.org/10.3758/s13421-019-00990-w>
- Kalokerinos, E. K., Erbas, Y., Ceulemans, E., & Kuppens, P. (2019). Differentiate to regulate: Low negative emotion differentiation is associated with ineffective use but not selection of emotion-regulation strategies. *Psychological Science*, 30(6): 863–879. Doi: <https://doi.org/10.1177/0956797619838763>
- Kann, T., Berman, S., Cohen, M. S., Goldknopf, E., Gülser, M., Erlikhman, G., Trinh, K., Yokoyama, O. T., & Zaidel, E. (2023). Linguistic empathy: Behavioral measures, neurophysiological correlates, and correlation with psychological empathy. *Neuropsychologia*, 191: Article 108650. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.neuropsychologia.2023.108650>
- Kann, T. (2017). *Measuring linguistic empathy: An experimental approach to connecting linguistic and social psychological notions of empathy* (Doctoral dissertation, University of California, Los Angeles). University of California, Los Angeles. URL: <https://escholarship.org/uc/item/3zt4r833>
- Kuno, S. (1987). *Functional syntax: Anaphora, discourse, and empathy*. The University of Chicago Press.
- Lamm, C., Batson, C. D., & Decety, J. (2007). The neural substrate of human empathy: Effects of perspective-taking and cognitive appraisal. *Journal of Cognitive Neuroscience*, 19(1): 42–58. Doi: <https://doi.org/10.1162/jocn.2007.19.1.42>
- Oshima, D. Y. (2007). Syntactic direction and obviation as empathy-based phenomena: A typological approach. *Linguistics*, 45(4): 1–39. Doi: <https://doi.org/10.1515/LING.2007.022>
- Pavlenko, A. (2012). Affective processing in bilingual speakers: Disembodied cognition? *International Journal of Psychology*, 47(6): 405–428. Doi: <https://doi.org/10.1080/00207594.2012.743665>
- Romero-Rivas, C., López-Benitez, R., & Rodríguez-Cuadrado, S. (2022). Would you sacrifice yourself to save five lives? Processing a foreign language increases the odds of self-sacrifice in moral dilemmas. *Psychological Reports*, 125(1): 498–516. Doi: <https://doi.org/10.1177/0033294120967285>
- Stankovic, M., Biedermann, B., & Hamamura, T. (2022). Not all bilinguals are the same: A meta-analysis of the moral foreign language effect. *Brain and Language*, 227, Article 105082. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.bandl.2022.105082>

PALCHYKOVA Oleksandra

Ph.D. in Pedagogy, Associate Professor, Head of the Department of English Philology,
Kryvyi Rih State Pedagogical University

THE ROLE OF EMPATHY IN SHAPING THE ELITE LINGUISTIC PERSONALITY DURING ENGLISH COMMUNICATION TRAINING

Summary. Introduction. In today's wartime context, characterized by chronic stress, psychological trauma, forced displacement, and persistent security threats, there is an urgent need to prepare future teachers of English who are able to take learners' psycho-emotional states into account while demonstrating compassion, empathy, and patience in addressing their individual educational needs and learning pace.

The aim of the article is to substantiate empathy as a psychological factor in shaping the elite linguistic personality of future teachers of English.

Methods. The study employed theoretical research methods (literature analysis, synthesis, induction, and deduction), to examine the current state of the research problem and to determine the role of empathy in shaping the

elite linguistic personality of future teachers of English during English communication training.

Results. The study reveals that empathy contributes to shaping the elite linguistic personality of future teachers of English by enabling them to consider learners' individual psychological characteristics, anticipate their responses to spoken messages, understand the dynamics of their learning process, select communicative strategies that encourage communication in English, and provide appropriate support when learners experience difficulties in processing information or anxiety while responding.

Originality. The study identifies empathy as a key psychological factor in shaping the elite linguistic personality of future teachers of English under wartime conditions.

Conclusion. Empathy is a significant psychological factor in shaping the elite linguistic personality of future

teachers of English, as it enables them to understand learners' emotions, feelings, experiences, and intentions, acknowledge their traumatic experiences and stressful situations, reduce psychological tension during English communication, create a psychologically safe learning environment, and establish trusting relationships between teachers and students.

Keywords: education in war time; empathy; linguistic empathy; English language; English communication; linguistic personality; elite linguistic personality; future teachers of English.

Одержано редакцією 10.08.2026
Прийнято до публікації 24.08.2026

 <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2026-3-97-103>

 <https://orcid.org/0000-0002-4360-1282>

ГАРЛИЦЬКА Тетяна

кандидатка філологічних наук, доцентка,
доцентка катедри англійської мови з методикою викладання,
Криворізький державний педагогічний університет

 maystruk@ukr.net

УДК [378.147:316.77]:[378:811.111-051]:[811.111'373+811.111'373.7](045)

СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФІЛОЛОГІВ У КОНТЕКСТІ НАВЧАННЯ ЛЕКСИКОЛОГІЇ І ФРАЗЕОЛОГІЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті проаналізовано особливості феномена «міжкультурна компетентність», проведено порівняльний аналіз структурних класифікацій міжкультурної компетентності вітчизняних і зарубіжних дослідників.

Установлено, що спільними рисами у диференціюванні структурних компонентів міжкультурної компетентності різних дослідників є наявність когнітивного, мотиваційного, ціннісного, поведінкового та діяльнісного складників. Усі навички, які отримують здобувачі освіти в процесі формування міжкультурної компетентності, зарубіжні дослідники розглядають крізь призму психологічних характеристик особистості, а вітчизняні – через поведінку й результати їхньої діяльності.

У статті акцентовано на важливості мотиваційно-цільового, пізнавального, діяльнісного та культурологічного компонентів міжкультурної компетентності філологів.

Доведено, що мотиваційно-цільовий компонент є одним із найважливіших під час навчання лексикології і фразеології англійської мови, оскільки він об'єднує внутрішні прагнення, ціннісні орієнтації і кінцеву мету особистості, що спонукають до дослідження інших культур та ефективної взаємодії з представниками різних націй. Пізнавальний компонент є сукупністю знань про культуру, історію, звичаї, традиції, норми поведінки, особливості мислення інших народів; передбачає усвідомлення впливу культури на комунікацію і на сприйняття світу загалом. Діяльнісний компонент міжкультурної компетентності є практичним інструментом, основними складниками якого є вербальна й невербальна комунікація, уміння адаптувати власне мовлення до культурних норм співрозмовника, здатність конструктивно розв'язувати міжкультурні конфлікти, зберігати самоконтроль в

умовах стресу, бути толерантним і гнучким. Культурологічний компонент є фундаментом у структурі міжкультурної компетентності, оскільки він відповідає за усвідомлення культурних відмінностей, розуміння невербальних сигналів, цінностей власного та інших народів, дає змогу перетворити мовні чи професійні знання на здатність до взаємодії з іншими культурами.

Ключові слова: міжкультурна компетентність; структурні компоненти; філологи; англійська мова; лексикологія і фразеологія; класифікація; міжкультурна комунікація.

Постановка проблеми. У сучасних психолого-педагогічних і лінгводидактичних працях відсутнє єдине уявлення про структуру міжкультурної компетентності (МКК) майбутніх фахівців будь-якої царини. Розкриття змісту структурних компонентів МКК, на наш погляд, є необхідною передумовою визначення успішності її розвитку у філологів (майбутніх учителів англійської мови), що дає змогу з'ясувати, які проблеми можуть виникнути в процесі міжкультурного спілкування та можуть бути вирішені конструктивним шляхом.

Мета статті. Метою статті є дослідження й теоретичне обґрунтування структурних компонентів міжкультурної компетентності філологів, зокрема під час навчання лексикології і фразеології англійської мови.

Огляд результатів, дотичних до теми статті. Теоретичне підґрунтя структурної організації МКК складають праці Ю. Ірхіної, Д. Костенка, А. Любас, Л. Отрошенко (Otroshchenko), В. Старости (Starosta), О. Сто-